

De Rekenkamer, een roepende in de woestijn

Wie het verslag van de Algemene Rekenkamer over 1984 doorleest krijgt niet de indruk te maken te hebben met een gezaghebbend, laat staan geducht controleorgaan in onze democratie. Integendeel. De bewindslieden laten deze pottenkijkers maar een beetje aanbabbelen. Ze beantwoorden de gestelde kritische vragen dikwijls zéér laat; de antwoorden zijn nogal eens halve antwoorden; af en toe is er sprake van een klaarblijkelijke dooddoener. Deze houding heerst over de gehele linie; bij Buitenlandse Zaken (blz. 17), bij Volkshuisvesting (blz. 21), bij Economische Zaken (blz. 25), bij Landbouw (blz. 70 en blz. 200), bij Justitie (blz. 71), bij Defensie (blz. 105), bij Binnenlandse Zaken (blz. 108), bij Verkeer en Waterstaat (blz. 172). Zelfs de PTT dient in de rij te worden opgenomen (blz. 221 en blz. 226). Natuurlijk, er zijn verschillen. Soms gaat het om meer dan f. 1 mrd. (het Ministerie van Buitenlandse Zaken m.b.t. de ontwikkelingshulp in 1978 en 1979), dikwijls om veel minder dan f. 1 mln. De ene keer is de responstijd „slechts” twee jaar, de andere keer is er sprake van een lijdensweg die al in 1970 begon (Staatsbosbeheer m.b.t. het pacht- en huurbeleid). In een enkel geval geeft de Rekenkamer zelfs een complimentje voor de follow-up (Rijkswaterstaat, blz. 165). Teneur: belabberd.

Die teneur zou er niet zijn als de Kamer consequent een andere houding zou aannemen. Voor wie, zoals schrijver dezès, deze verslagen al vele jaren doorneemt, is het verwonderlijk – gegeven de ontstellende inhoud ervan – dat de volksvertegenwoordiging daar zo weinig notitie van heeft genomen. Het is, ongetwijfeld als gevolg van de voor het parlement beschamende RSV-zaak, iets beter geworden. Maar het is nog altijd zeer onvoldoende. Ware dat anders en beter, dan zouden de bewindslieden zich ook wel anders gedragen.

Deugt de Rekenkamer niet? Houdt zij zich met futilliteiten bezig? Er is weinig aanleiding om deze vragen met ja te beantwoorden. Trouwens, als de leiding niet voor z'n taak berekend was, zou dat al lang bekend zijn. En het lezen van één verslag is voldoende om te weten dat het niet om futi-

liteiten gaat. Een onkruidlezing uit het verslag 1984: pantserrupsvoertuigen die f. 135 mln. te duur zijn; een garantie daaromtrent die nog eens f. 77 mln. meer kost dan nodig. Uitgaven van meer dan f. 1 mrd. bij Ontwikkelingssamenwerking die niet aan de gestelde criteria voldoen. Over f. 800 mln. subsidies bij Volkshuisvesting wil de accountant geen oordeel over de getrouwheid afgeven omdat de administratieve organisatie niet deugt. Geen inzicht en geen kostenbesef bij het kadaster. Nauwelijks toezicht op de woningwettcorporaties (controle één keer in de 25 à 30 jaar). Experimentele arbeidsprojecten voor jeugdige werklozen, waarbij er 19 van de 19 gecontroleerde projecten niet aan de gestelde normen beantwoorden. Klaarblijkelijk onoplosbare problemen met de bewaring van de duizenden kunstvoorwerpen uit de zogenoemde BKR-regeling. Het is maar een keuze.

Zeer terecht besteedt de Rekenkamer veel aandacht aan de aanpak van automatiseringsprojecten bij het rijk. Het gaat bij de rijksoverheid veelal om massale gegevens (personen, voorraden enz.). Het is een triest chapter in dit verslag. Het salarissysteem voor Onderwijs (300.000 personen) is een school(!)voorbeeld van wanbeleid. Slechte systeemontwikkeling (verouderde techniek, inefficiënte en inflexibele systeemopzet). Onvoldoende planning en kostenbeheersing. Nauwelijks toezicht. Oplevering drie jaar te laat. Ernstige invoeringsproblemen. De minister geeft de schuld aan het Rijkscomputercentrum. Maar u, als opdrachtgever, draagt ook verantwoordelijkheid, zegt de Rekenkamer. Ernstige kritiek is er ook op het voorraadbeheersingssysteem bij Defensie. Te ambitieuze opzet. Geen controle. Geen adequate planning. Verbrokkeling. Te veel discontinuïteit door overplaatsingen.

Eén excuus van de door de Rekenkamer gecontroleerden loopt als een rode draad door dit verslag. Tekort aan (deskundig) personeel. Antwoorden en vooral onderzoeken, controles, moesten en moeten daarom wachten. Als ergens blijkt dat in onze samenleving, als het gaat om het verschaffen van informatie, met twee maten gemeten wordt dan is het hier. Een onder-

neming die niet binnen een half jaar na het verslagjaar met een jaarverslag plus accountantsverklaring komt, gaat aan de schandpaal. Bij de overheid moet men veelal jaren wachten alvorens soortgelijke informatie beschikbaar komt – en meermalen ten aanzien van grote uitgavenposten zonder goedkeurende accountantsverklaring – en niemand geeft een kik. (Waarom ontbreekt in dit verslag overigens het overzicht van de achterstanden in jaarrapporten en accountantsverslagen van universiteiten en academische ziekenhuizen: zijn deze, conform vroegere Rekenkamerverslagen, berucht slechte informanten thans allemaal keurig op tijd met rapportering en controle?)

De Rekenkamer zoekt naar verbetering. Zij wil de dames en heren bewindslieden prikkelen om de „onevenredig lange (respons)tijd” te bekorten. „In sommige gevallen zal het dan ook wellicht nodig zijn over te gaan tot publicatie zonder commentaar van de bewindspersoon af te wachten”. Ik zou de Rekenkamer in overweging willen geven ook het verslag zelf nog eens kritisch te bekijken. Het is nu nog een mengeling van blunders en foutjes. Een andere ordening kan de toegankelijkheid bevorderen. De taal is een apart punt. Controleurs hebben een eigen taalgebruik: kies, nauwgezet. Men leest dit soort controleverslagen niet met rode oortjes, of het zou moeten zijn van ergeris. Maar daar moet je aanleg voor hebben. Toch is het een vraag of een goed leesbare compilatie het overbrengen van de boodschap – en daar gaat het om – niet zou bevorderen. Een belangrijke verbetering van de invloed van de Rekenkamerverslagen kan worden bereikt door een actieve opstelling van de pers. Waarom wordt er niet eens een serie artikelen gewijd aan de verschillende departementen? De praktijk leert dat aandacht in de pers de houding van de Kamer beïnvloedt. Het zou niet de eerste keer zijn dat de waakhondfunctie die de Kamer zou moeten vervullen, door de pers wordt overgenomen.

Ten slotte: het tekort aan controlepersoneel. Het is voor een onderneming ondenkbaar om te laat met een jaarverslag plus accountantsverklaring te komen met het motif tekort aan controlepersoneel. Dan moet dat ook ontoelaatbaar zijn voor een overheidsorgaan. Als er één activiteit kan worden geprivatiseerd – en kennelijk moet worden – dan is het de controletaak. Nederland heeft een accountantscorps van hoog aanzien. Er zijn uitstekend georganiseerde accountantskantoren. Als die de controle over Shell en Philips aankunnen, dan hoeven ze voor Defensie, laat staan Staatsbosbeheer, niet uit de weg te gaan. De verantwoordelijke personen en instanties bij de overheid zouden de opdracht moeten hebben om waar vertraging dreigt bij controlewerkzaamheden particuliere accountantskantoren in te schakelen.